

Ain Angeri eremiit murdis Vene tsaari

Laulurahva poja hääl kõlas kinodes üle maailma 9. oktoobril New York Metropolitan Opera sarjas «Live in HD».

28. september oli Eesti ooperiajaloos märgiline päev – esimest korda astus ilmakeelse New York Metropolitan Opera lavale Eesti päritolu laulja. Selle au sai endale tänavu 17. juunil 50 aasta juubelit tähistanud bass Ain Anger, kes pärit Lääne-Saaremaalt Kihelkonnalt.

«Boriss Godunov»

9. oktoobril New York Metropolitan Operas

Lavastaja Stephen Wadsworth, dirigent Sebastian Weigle.
Osades René Pape, Ain Anger, Miles Mykkanen, David Butt Philip jt

Otseülekanne toimus kinodes Coca-Cola Plaza ja Viljandi Centrum

Päris eestlasteta polnud ooperikumardajate Meka seni hakkama saanud – juba aastal 1979 ja mõned korrad hiljemgi astus seal dirigendipulti meie uhkus Neeme Järvi. Aga tõepoolest oli esimene kord, kui esituskunstide keskuse Lincoln Centeri umbes 3850-kohalises saalis, suurimas omasuguses maailmas, kõlas laulurahva poja hääl. See maja viis Ain Angeri sõna otseses mõttes massidesse, sest lisaks tuhandetele ameeriklastele ja ooperituristidele selles uhkes saalis sai ooperi neljandat etendust 9. oktoobril nautida hinnanguliselt umbes 350 000 vaatajaga kinopublik üle kogu maailma.

Pikk looklev järjekord

Ooperilaulja Ain Anger.

Erik Prozes

Niisugust järjekorda nagu lookles sel laupäevaõhtul Coca-Cola Plaza (sel korral pigem kohvi- kui popkornilõhnalises) fuajees, ei näinud minu silmad isegi eelneval nädalavahetusel, kui

kultuur.postimee...

Estonia teater
Teater

pandeemia sunnil hilinenud uue Bondi filmi fännid jooksid tormi Daniel Craigile. Piduliku sündmuse puhul toimus otseülekanne korraga koguni kahes saalis, mis olid mõlemad viimseni välja müüdnud. Sündmuse juhatas sisse meie ooperimaailma grand old man, võrreldamatu eruditsiooni ja erakordselt muheda jutustamisandega Arne Mikk.

Ain Anger esines sel õhtul Vene ooperirepertuaari säravama teose, Modest Mussorgski ainukese lõpetatud ooperi «Boriss Godunov» ühes võtmerollis. Eremiidist kroonikakirjutaja Pimen on ju mees, kellest teose algversioonis saab (ja päris selge polegi, kas pimedada juhuse või hoopis mõne kurja intriigi mõjul) Borissi hukutaja – eremiidi jutustatud lugu ooperi lõpus on viimane tilk karikasse.

Pimen oli juba seni Angeri karjääril märgiline roll – eremiidina tegi ta oma Londoni Covent Gardeni debüüdi viie aasta eest.

Sisuliselt on «Borissi» üsnagi keeruline käsitleda, sest nagu näiteks ka Verdi «Maskiballil» on sellelgi pikk loomelugu. Nii nagu Verdit tsenseeriti Rootsi kuninga kujutamise pärast, anti Venemaal välja ukaas (Vene tsaari, presidendi või riigivõimuorgani seadusandlik akt või korraldus), millega keelati tsaari toomine ooperilavale – hiljem muudeti see Mussorgski õnneks ära nii, et kujutada ei tohtinud ainult Romanoveid.

Venemaa ajalool põhineva ooperi sisu üle arutleda on põnev, alustades juba sellest, kas Boriss oli ka tegelikult tellinud lapseohtu troonipärija Dmitri mõrva. Kuigi tänapäevased ajaloolased on pigem seisukohal, et nii see polnud, läbib nii Puškini draamat kui ka Mussorgski ooperit punase niidina tsaari süütunne, mis vaevab teda ja lõpuks viibki hukkumiseni.

Seni on laiemalt tuntud eeskätt teose uuem versioon aastast 1874 – seda nägime ka viimatises Estonia lavastuses 20 aasta eest. Ka New Yorgi esmalavastus aastal 1913 Arturo Toscaniniga – toonase kombe kohaselt itaalia keeles – põhines sellel Rimski-Korsakovi orkestreeritud versioonil.

Haruldus omas žanris

Ain Anger.

Erik Prozes

1869 valminud esimene versioon kuulub nende haruldaste teoste hulka omas žanris, kus puudub kirglik armastuslugu – rääkimata sellest, et naistegelased peaaegu puuduvad. Kandva naispearolli puudumine saigi üheks põhjuseks, miks ooper esiti tagasi lükati. Mussorgski lisas seepeale Borissi armukese Marina Mnišeki, aga muudatuste käigus tuli ka hulk seniseid stseene välja visata ja teised juurde kirjutada ning lisada veel tegelasi. Kui algversioonis kasutas helilooja Puškini kuulsa värssdraama teksti, siis uue jaoks pidi ta üht-teist ise juurde kirjutama.

Ain Angeri kehastatud Pimen aga omandab algversioonis ehk suuremagi kaalu, sest ooperi kolmandas pildis jutustab ta tulevasele Vale-Dmitrile, munk Grigorile troonipärija surma loo ning rõhutab ka seda, et praegu oleks Dmitri täpselt Grigori-vanune – küllap sealt tekibki noorel mungal idee end tsareevitšiks kuulutada. Samuti on ooperi lõpus Pimen see, kes jutustab duuma ja tsaari ees loo, mis Borissi lõplikult murrab.

Seekord oli laval Stephen Wadsworthi psühholoogiliselt mõjuv lavastus, mis 11 aastat tagasi Metis etendununa ärkas seekord ellu oma algversioonis.

Pimen oli ka juba seni Angeri karjääris märgiline roll – eremiidina tegi ta debüüdi ka Londoni Covent Gardenis viie aasta eest, samuti on ta seda laulnud samal aastal BBC Promsil ja Pariisi Rahvusooperis. Nõudlik bassiroll oli küpsenud täiuseni – kuulsime rahulikku ja vaga Pimenit, kelle silmavaadegi oli endassetõmbunud vana mehe oma ja vokaalne esitus nauditav viimse kui noodini.

Kinoülekanne seab ülesandeid

Kinoülekanne seab lauljale teisigi ülesandeid kui ainult teatris laulmine – viimasel juhul iga silmapilgutuse tagaridadesse ei jõua, aga kinos löövad läbi vaid need lauljad, kes on vähemalt sama palju ka näitlejad. Ka peaosa kehastanud sakslane René Pape esitas oma teistkordset Metropolitanini Borissi maailma vägevaima ooperimaja tasemel, tema hingevalu ja rebenemine olid füüsiliselt tajutavad ja panid kaasa tundma ka neil hetkedel, kui ei kõlanud sakslase külluslik hääl.

Teiseks läbivaks jooneks on sügavalt õigeuskliku ajastu müstikalembus, ended ja imeteod. Leidub ka mitmeid arhetüüpseid tegelasi, mille sisu ja tähendust on Vene kultuuri tundmata raske tõlkida. Parim näide on muidugi Jurodivõi – ka teistel vene kirjanikel esineb ullikeselaadne tegelane, keda peetakse pühaks, ja seetõttu on tal karistamatult õigus võimukandjatele tõtt näkku öelda. Michiganis sündinud, kuid Soome juurtega tenor Miles Mykkanen kujutas mõjuva kehakeele ja vapustavalt särava tenorihäälega hullukest, kes võttis endale ka tsaari südametunnistuse rolli.

Kinoülekanne seab lauljale teisigi ülesandeid kui ainult teatris laulmine.

Üldse hiilgas etendus mitte ainult basside, vaid ka kananahka ihule toovate tenorihäälega. Briti tipptenor David Butt Philip lõi Grigori (Vale-Dmitri) osas nooruslikult kompromissitu noviitsi.

Kuigi ooperi sissejuhatuses tõstis Metropolitan juht Peter Gelb diplomaatiliselt esile just ooperimaja koori (koormeister Donald Palumbo), ei suutnud nende võimsad hääled mind tükk aega veenda just vene keele häälduse ja erilise vene kooride leelotava laulmismaneeri puudumise tõttu.

Keel oligi ehk ainus selle vapustava etenduse Achilleuse kand, aga seda enam tõusis esile Ain Angeri suurepärane vene keel, nagu ka tema kahe ukrainlasest kolleegi oma, kes osutusid samuti METi debütantideks. Harkivis sündinud, Pavarotti traditsioone jätkava lavakujuga tenor Maksim Paster salakavala Šuiski rollis alustas oma «Boriss Godunovi» maailmakarjääri 2007. aastal Savonlinna ooperifestivalil. Seitsme aasta eest kuulis teda ka Eestis, praegu võib ta julgelt mahtuda maailma valitsevate tenorite tippu. Samuti jäi meelde Aleksei Bogdanov bojaar Štšelkalovi osas.

METi orkester hiilgas Sebastian Weigle käe all, kogu esitajate koosseis oli silmapaistvalt hea, bravissimi tutti! Ainus soovitus kinole oleks hakata trükkima ka korralikke kavu, kus oleksid mainitud rohkem kui pooled solistidest – ja ikka õiged lauljad.